

ПРОГРАМА
ЗА ПИСМЕН ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ
ПО ИСТОРИЯ И КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

ЗА СПЕЦИАЛНОСТ
„ИСТОРИЯ И КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО“

ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНО-КВАЛИФИКАЦИОННА СТЕПЕН
„БАКАЛАВЪР“

ПЪРВА ЧАСТ – ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРИЯ

1. РАЖДАНЕТО НА СРЕДНОВЕКОВНАТА БЪЛГАРСКА ДЪРЖАВА

Славяни и прабългари във Великото преселение на народите. Произход, прародина, политическа история. Социално-икономическо развитие, бит и религиозни вярвания. Образуване на българската държава. Българо-византийската война от 680 – 681 г. и сключване на мирен договор с Византия. Отношения между прабългари и славяни. Устройство на държавата и граници.

2. БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ ЕЗИЧЕСКИЯ ПЕРИОД (КРАЯ НА VII – СРЕДАТА НА IX ВЕК)

Вътрешнополитическа криза през VIII век. Външнополитически фактори: Византия, Аварски хаганат, хазари и араби. Славянските племена извън границите на държавата. Основни тенденции в общественно-политическото развитие през първата половина на IX век. Преодоляване на племенния партикуларизъм между славяни и прабългари. Централизация на държавата. Териториално разширение.

3. БЪЛГАРИЯ И ХРИСТИЯНСТВОТО ПРЕЗ СРЕДНОВЕКОВИЕТО

Християнството и неговата роля в Европа. Разпространение на Балканите. Християнизацията на България при княз Борис I. Причини и последици. Бунтът срещу княз Борис-Михаил. България между Рим и Константинопол. Учредяване на Българска автокефална църква.

4. ПОЛИТИЧЕСКАТА ХЕГЕМОНИЯ НА БЪЛГАРСКОТО ЦАРСТВО В ЕВРОПЕЙСКИЯ ЮГОИЗТОК ПРЕЗ УПРАВЛЕНИЕТО НА ЦАР СИМЕОН

Вътрешнополитическо състояние на България. Войните с Византия. Присъединяване на Сърбия. Отношения с Багдатския халифат и с Фатимидите от Египет. Печенеги и маджари. Война с Хърватско. Връзки с папството. Резултати от Симеоновата политика.

5. ВЪЗСТАНОВЯВАНЕТО НА ДЪРЖАВАТА И ПОЛИТИЧЕСКАТА ХЕГЕМОНИЯ НА БЪЛГАРСКОТО ЦАРСТВО В ЕВРОПЕЙСКИЯ ЮГОИЗТОК ПРЕЗ УПРАВЛЕНИЕТО НА ЦАР ИВАН АСЕН II (1185 – 1241)

Българските земи под византийска власт през XI – XII век. Опити за възобновяване на Българското царство. Политическата ситуация в Европейския югоизток и нейното отражение върху българското общество. Въстанието на Асен и Петър и етническото и териториалното възстановяване на държавата. Икономическо и политическо укрепване на държавата при цар Калоян. Политическата хегемония на България при Иван Асен II. Модел на държавната организация. Династията на Асеновци. Възстановяване на църковната самостоятелност. Ролята на православната традиция в българското общество.

6. ДЪРЖАВНО И АДМИНИСТРАТИВНО УСТРОЙСТВО И ЦЪРКОВНА ОРГАНИЗАЦИЯ В СРЕДНОВЕКОВНА БЪЛГАРИЯ

Генезис на владетелската институция: титулатура и инсигнии. Дворцово и провинциално управление – титли и длъжности. Промени в административното устройство на средновековна България. Българската църква – организация и институции.

7. СОЦИАЛНА СТРУКТУРА И СОЦИАЛЕН ЖИВОТ В СРЕДНОВЕКОВНА БЪЛГАРИЯ

Социална структура. Светска власт, духовенство, зависимо население – категории и типове. Занаятчийското съсловие. Специфики на формирането и развитието на социалната структура в средновековна България. Социалнорелигиозни движения по българските земи. Ересите в средновековна България. Богомилството в България. Западна Европа и Мала Азия – същност и етапи на развитие.

8. СРЕДНОВЕКОВНАТА БЪЛГАРСКА КУЛТУРА

Периоди на развитие на средновековната българска култура – езически и християнски. Основни компоненти на българската култура. Творци и постижения. Центрове. Книжовни и художествени школи. Чужди културни влияния – Византия, Средна и Западна Европа, Изтока. Влияние на средновековната българска култура в Русия, Сърбия, Влашко и Молдова. Българската култура като част от славяно-византийската общност и средновековната европейска цивилизация.

9. ЕТНОРЕЛИГИОЗНИ ПРОБЛЕМИ НА БЪЛГАРСКАТА НАРОДНОСТ (XV – XVII ВЕК)

Последици от османското завоевание на българските земи. Унищожаване на българската държава. Промени в социално-икономическата структура. Промени в културното развитие. Социална структура на българското общество: семейство, община, градска махала. Категории население с особени задължения. Ислямизацията и нейните резултати за българската народност. Системата на милетите. Религиозната принадлежност – критерий за гражданския статут на османските поданици. Форми и методи на ислямизация. Фактори за нейното ограничаване.

10. АНТИОСМАНСКАТА СЪПРОТИВА НА БЪЛГАРИТЕ ПРЕЗ XV – XVII ВЕК

Османската управленческа система в българските земи. Централно управление. Военна организация. Местни административни институции. Форми и етапи на антиосманската съпротива. Характеристика на хайдутството. Встания на българите. България в европейската политика. Ролята на християнската църква за запазване на българската народност. Простонародно християнство.

11. СЪЩНОСТ, ХРОНОЛОГИЧЕСКИ ГРАНИЦИ И ЕТАПИ НА БЪЛГАРСКОТО ВЪЗРАЖДАНЕ. НАЧАЛО НА БЪЛГАРСКАТА НАЦИОНАЛНА ИДЕОЛОГИЯ

Същност на Възраждането. Българското възраждане в контекста на европейската и балканската история. Хронологически граници и етапи на Българското възраждане. Основни тенденции в развитието на българското възрожденско общество. Развитие на българската култура през Ранното възраждане. Формиране на българската национална идеология – Паисий Хилендарски и Софроний Врачански.

12. БОРБИ ЗА БЪЛГАРСКА НАЦИОНАЛНА ИДЕНТИЧНОСТ ПРЕЗ ВЪЗРАЖДАНЕТО

Българското възраждане като преходен културен етап. Начало и развитие на новобългарската просвета. Идеи и проблеми на новобългарската култура. Наука и изкуство през Възраждането. Формиране на българската възрожденска интелигенция. Международни културни контакти на българите през Възраждането. Църковнонационално движение. Предпоставки, причини, характер и етапи. Църковнонационалното движение в контекста на Източния въпрос. Учредяване и развитие на Българската екзархия. Формиране на българската нация.

13. ПОЛИТИЧЕСКИ ИДЕИ И ОРГАНИЗАЦИИ ПРЕЗ 50-ТЕ И 60-ТЕ ГОДИНИ НА XIX ВЕК

Обществено-икономически промени в българските земи след Кримската война. Идейни течения и политически групировки сред българската емиграция. Георги Раковски – програмни документи и революционна дейност. Политически идеи и акции на Добродетелната дружина, Одеското българско настоятелство, ТЦБК, Българско общество, „Млада България” и Цариградският политически кръг. Легии и чети през 60те години на XIX век.

14. БЪЛГАРСКОТО НАЦИОНАЛНООСВОБОДИТЕЛНО ДВИЖЕНИЕ (1869 – 1874)

Васил Левски – политическа дейност и идеология. Изграждане на Вътрешната революционна организация. Любен Каравелов – политическа дейност и идеология. Създаване и развитие на БРЦК (1869 – 1872). Първото общо събрание на БРЦК. Програмата и Уставът на БРЦК. Вътрешната революционна организация през втората половина на 1872 г. Българското националнореволюционно движение през 1873 – 1874 г.

15. ИЗТОЧНАТА КРИЗА (1875 – 1878) И БЪЛГАРСКОТО НАЦИОНАЛНООСВОБОДИТЕЛНО ДВИЖЕНИЕ

Политическа дейност и идеология на Христо Ботев. Началото на Източната криза и неуспешният опит за въстание в България през 1875 г. Подготовка, ход и разгром на Априлското въстание 1876 г. Националноосвободителното движение след въстанието. Великите сили и българският национален въпрос. Дипломатическа подготовка,

обявяване и ход на Руско-турската война (1877 – 1878). Участие на българите в Освободителната война. Санстефанският предварителен договор и Берлинският конгрес.

16. ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРСКАТА ДЪРЖАВА ДО СЪЕДИНЕНИЕТО (1877 – 1885)

Временното руско управление. Създаване и същност на Търновска конституция. Изборът на български княз. Обществено-икономическо и политическо развитие на Княжество България (1879 – 1881). Режимът на княжеските пълномощия (1881 – 1883) и възстановяването на Търновската конституция. Същност и развитие на аграрния преврат. Развитие на промишлеността, търговията и банковото дело.

17. СЪЕДИНЕНИЕТО НА КНЯЖЕСТВО БЪЛГАРИЯ И ИЗТОЧНА РУМЕЛИЯ

Уредба на Източна Румелия. Обществено-икономическо и политическо развитие на автономната област. Съединисткото движение в Източна Румелия до 1885 г. Създаване на БТЦРК и подготовка на Съединението. Провъзгласяване и дипломатическа защита на Съединението. Отношение на Великите сили и балканските държави към Съединението. Сръбско-българската война. Дипломатическо уреждане и значение на Съединението.

18. ОБЩЕСТВЕНО-ИКОНОМИЧЕСКО И ПОЛИТИЧЕСКО РАЗВИТИЕ НА КНЯЖЕСТВО БЪЛГАРИЯ ОТ СЪЕДИНЕНИЕТО ДО КРАЯ НА XIX ВЕК

Характерни процеси в общественоекономическото и политическото развитие на Княжество България след Съединението. Начало и развитие на политическата криза през 1886 – 1887 г. Управлението на Регентството и изборът на княз Фердинанд. Режимът на Стефан Стамболов. Стопанска, вътрешна и външна политика. България при управлението на Народната партия. Социално-политически идеи и обществени движения в края на XIX век. Правителството на Константин Стоилов и българският национален въпрос.

19. БЪЛГАРСКАТА ДЪРЖАВА В НАЧАЛОТО НА XX ВЕК

Стопански подем – развитие на промишлеността, селското стопанство, търговията, транспорта и финансово-кредитното дело. Управление на българските правителства – вътрешна и стопанска политика. Външна политика и развитие на българския национален въпрос. Обявяване и дипломатическо уреждане на независимостта на България (1908 – 1909). Монархическият институт в политическия живот на България в началото на XX век.

20. НАЦИОНАЛНООСВОБОДИТЕЛНИТЕ БОРБИ НА БЪЛГАРИТЕ В МАКЕДОНИЯ И ОДРИНСКА ТРАКИЯ (1878 – 1912)

Берлинският конгрес и разпокъсването на Санстефанска България. Съпротива срещу Берлинския договор. Положението на българите в европейските вилаети на Османската империя. Народностна дейност и постижения на Българската екзархия в Македония и Одринско. Начало, същност и развитие на организираното българско национално-революционно движение /ВМОРО и ВМОК/. Четническата акция през 1895 г., Горноджумайското и Илинденско-Преображенското въстание. Българското националноосвободително движение в Македония и Одринска Тракия след Илинденско-Преображенското въстание (1903 – 1912).

21. БЪЛГАРИЯ ПО ВРЕМЕ НА ВОЙНИТЕ (1912 – 1918)

Първа Балканска война (1912 – 1913). Създаване на Балканския съюз. Първата фаза на войната. Мирните преговори в Лондон. Втора фаза на Първата балканска война. Лондонски мирен договор. Българското управление в Тракия и Македония. Втора Балканска (Междусъюзническа) война 1913 г. Положението на българите във Вардарска и Егейска Македония. Сръбско-гръцкият таен договор. Руско посредничество. Българските въстания в Македония. Гюмюрджинската автономна република. Букурещки мирен договор. Цариградски договор. България в навечерието на Първата световна война. Въвличенето на България във войната на страната на Централните сили. Бойни действия на българската войска (1915 – 1918) Противоречията на България със съюзниците ѝ (1915 – 1918). Излизане на България от войната.

22. РАЗВИТИЕ НА ПОЛИТИЧЕСКАТА СИСТЕМА НА ТРЕТАТА БЪЛГАРСКА ДЪРЖАВА (1879 – 1939)

Конституция и конституционни промени. Формиране и развитие на партийнополитическата система. Ролята на монархическия институт.

23. ДЪРЖАВНО-ПОЛИТИЧЕСКО РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРИЯ (1919 – 1934)

България в следвоенния период. Самостоятелно управление на БЗНС. Тенденции в развитието на политическата система след държавния преврат от 09.06.1923 г. Управление на Демократическия сговор. Политиката на Народния блок. Състояние на парламентарната демокрация.

24. ВЪНШНАТА ПОЛИТИКА НА БЪЛГАРИЯ (1934 – 1941)

България, балканските държави и Великите сили в навечерието на Втората световна война. Частично решаване на българския национален въпрос - връщане на Южна Добруджа през септември 1940 г. Присъединяване на България към Тристранния пакт на 01.03.1941 г.

25. ДЪРЖАВНО-ПОЛИТИЧЕСКАТА СИСТЕМА В БЪЛГАРИЯ (1944 – 1948)

Характер на събитията от 9.IX.1944 г. „Народен съд“ – цели, организация, резултати от процесите. Противоречия в управляващата коалиция, „лоялна опозиция“, парламентарни избори, референдум, избори за Велико народно събрание. Процесът срещу Никола Петков и разправа с опозицията. Резултати от стопанската и социалната политика на ОФ правителствата.

26. НАЛАГАНЕ И УТВЪРЖДАВАНЕ НА СЪВЕТСКИЯ МОДЕЛ НА СОЦИАЛИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ (1948 – 1956)

Сталинизация - методи и средства за изграждане и утвърждаване на новата власт, цели и характер на властта. Социално инженерство. Ускорена индустриализация по съветски модел и колективизация на селското стопанство – **съпротиви**, последици и резултати. „Новият курс“ в България – 1953 – 1956 г. Априлски пленум на ЦК на БКП.

27. БЪЛГАРИЯ В ПЕРИОДА 1956 – 1989 Г. ЖИВКОВИЗЪМ

Налагане на личната власт на Тодор Живков. Новите постановки за преход към комунизма и теорията за „развито социалистическо общество“. Конституцията от 1971 г. Политическото дълголетие на Живков. Кризисни явления и упадък на властта на БКП. Съветската перестройка и българското преустройство. Поява и дейност на дисидентското движение в българското общество. Свалянето на Тодор Живков от власт – 10 ноември 1989 г.

28. ИКОНОМИЧЕСКАТА ПОЛИТИКА В СЪВЕТСКАТА ОРБИТА

Следвоенната икономическа криза и началото на повратни преобразования в българското стопанство. Съветизация на българската икономика. България в СИВ. Форсирана индустриализация и колективизация на селското стопанство. Кризисни ситуации в стопанския модел. Опитите за икономически реформи при запазване на политическата система.

29. БКП И КУЛТУРНИЯТ ЖИВОТ В БЪЛГАРИЯ (1944 – 1989)

Централизация, административно-команден стил и партийен контрол в управлението на науката, културата, образованието и духовния живот. Култура и пропаганда. Културната политика на Людмила Живкова. Международна културна дейност.

30. ВЪНШНАТА ПОЛИТИКА НА БЪЛГАРИЯ (1944 – 1989)

Проектът за южнославянска федерация. Договори за дружба и сътрудничество и взаимопомощ със страните от Източния блок. Участие в СИВ и Варшавския договор. Приемане на България в ООН. Балканска политика на България. Политиката към етническите и религиозните общности в контекста на международните отношения. Българо-съветски отношения. България и кризите в Източния блок. Международни връзки отвъд Желязната завеса и отношения с развиващите се държави. Новата външна политика на Съветския съюз и предизвикателствата през втората половина на 80-те години.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

I. БЪЛГАРСКО СРЕДНОВЕКОВИЕ (VII – XIV в.).

Александров, Е. Международните договори на Средновековна България (681-1396), С., 1991.

Ангелов, Д. Богомилството. С., 1993.

Ангелов, Д. Образуване на българската народност. С., 1981.

Ангелов, Д. Българинът в Средновековието. Светоглед, идеология, душевност. Варна, 1985.

Ангелов, Д. История на средновековната държава и право. С., 1992.

Ангелов, П. Българската средновековна дипломация. С., 2011.

Ангелов, П. България и българите в представите на византийците (VII-XIV в.). С., 2011.

Ангелов, П. Българско средновековие. С., 2007.

Андреев, Й. Всекидневието на българите, XII-XIV в. С., 1992.

Андреев, Й. Любовните истории и сексът в Българското средновековие, С., 2006.

Бакалов, Г. Средновековният български владетел. Титулатура и инсигнии. С., 1995.

Бакалов, Г., Т. Тотев, Християнството в миналото и днес, С., 2006.

Бешевлиев, В. Първобългарски надписи. С., 1979.

Бешевлиев, В. Първобългарите – история, бит и култура, С., 2008.

Биярски, И. Институциите на средновековна България. С., 1998.

Биярски, И. Публично и канонично правна лексика в българското средновековно пространство, ВСУ „Чернориец Храбър”, 2011.

Божилов, И. Българското общество през 14. век, Пд., 2014.

- Божилев, И.** Фамилията на Асеневци. Генеалогия и просопография (1186-1460). С., 1994.
- Божилев, И.** Седем етюда по средновековна история, С., 1995.
- Божилев, И., А. Тотоманова, Ив. Билярски,** Борилов Синодик. Издание и превод. С., 2012.
- Българската** държавност на север от Дунава като политически и културен феномен, С., 2008.
- Ваклинов, Ст.** Формиране на старобългарската култура. С., 1977.
- Войников, Ж.** Етногенеза и миграции в Евразия през древността и Ранното средновековие и мястото на древните българи в тях, С., 2010.
- Гагова, Кр.** Кръстоносните походи и средновековна България, С., 2004.
- Гюзелев, В.** Средновековна България в светлината на нови извори. С., 1981.
- Гюзелев, В.** Апология на Средновековието, С., 2004.
- Гюзелев, В.** Папството и българите през Средновековието, Пд., 2009.
- Гюзелев, В.** Три етюда върху българския XIV век, С., 2009.
- Гюзелев, В.** Покръстване и християнизация на българите, С., 2006.
- Гюзелев, В.** Кавханите и ичиргубоилите на Българското ханство – царство, С., 2007.
- Данчева- Василева, А.** Пловдив през Средновековието (IV-XIV в.) С., 2009.
- Добрев, Т.** Древните българи в световната наука, С., 2010.
- Дуйчев, И.** Проучвания върху средновековната българска история и култура. С., 1981.
- Дуйчев, И.** Византия и славянския свят, С., 1998.
- Жеков, Ж.** България и Византия. Военна администрация VII – IX в., С., 2007.
- Златарски, В.** История на българската държава през средните векове. Т. I, С., 2007.
- Игнатов, В.** Българските царици: Владетелките на България VII – XIV век, С., 2008.
- История на България.** Т. II, III. С., 1981, 1982.
- Йорданов, И.** Корпус на печатите на средновековна България, С., 2001.
- Йорданов, Й.** Антропология на древните българи: Масовият кръгов гроб при Девня, С., 2008.
- Каймакамова, М.** Българската средновековна историопис /от края на VII до първата четвърт на XV в./ С., 1990.
- Каймакамова, М.** Власт и авторитет в средновековна България VII – XIV век, С., 2011.
- Комсалова, Р.** Социално.икономическите проблеми на Средновековна България в българската медиевистика след Втората световна война. Пловдив, 2000.
- Комсалова, Р.** Елит и власт в Средновековна България, С., 2014.
- Мутафчиев, П.** История на българския народ 681-1323 г. С., 1986.
- Мутафчиев, П.** Книга за българите. С., 1987.
- Николов, Ан.** Политическа мисъл в ранносредновековна България, С., 2006.
- Николов, Г.** Централизъм и регионализъм в ранносредновековна България, С., 2005.
- Павлов, Пл.** Българските царици: Владетелки и принцеси, С., 2011.
- Павлов, Пл.** Българското Средновековие – познато и непознато, С., 2011.
- Павлов, Пл., Хр. Темелски,** Българи Светци, С., 2010.
- Панчовски, Ив.** Пантеонът на древните славяни и митологията им, С., 1993.
- Периватрич, С.** Самуиловата държава, С., 2000.

- Петканова, Д.** Разноликото средновековие, С., 2006.
- Петров, П.** Възстановяване на българската държава 1185-1197 г., С., 1985.
- Петров, П.** Образуване на българската държава. С., 1981.
- Петрова, Г.** История на българската държава и право. Част I. Средновековие, С., 2008.
- Рашев, Р.** Прабългарите през V – VII век, Велико Търново, 2007.
- Рашев, Р.** Българската езическа култура VII – IX в., С., 2008.
- Славова, Т.** Владетел и администрация в ранносредновековна България. Филологически аспекти, С., 2010.
- Степанов, Цв.** Власт и авторитет в средновековна България, С., 1999.
- Степанов, Цв.** История & Псевдонаука: Древнобългарски етюди, С., 2008.
- Стоянов, В.** Дипломатика на средновековните извори, С., 1991.
- Съселов, Д.** Българи в древността отсам и отвъд Памир, С. 2010.
- Тъпкова-Заимова, В.** Нашествия и етнически промени на Балканите през VІVІІ в. С., 1966.
- Тъпкова –Заимова, В.** Българи родом..., С., 2014.
- Христоматия по история на България.** Т.І, ІІ. Съставители П.Петров и В.Гюзелев. С., 1978.
- Чобанов, Т.** Изследвания върху културата на старите българи, С., 2010.
- Чобанов, Т.** Свещеният дворец на българските канове, С., 2009.

ІІ. ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРИЯ (XV – XVII в.).

Извори:

- Документи за историята.** XV-XVII в. Съставител Цв. Георгиева, С., 1991.
- Извор за българската история.** Поредица турски извори за българската история.
- Поредица "Пътеписи за Балканите",** т.І-VІІІ.
- Христоматия по история на България.** Съставители: Цв. Георгиева, Димитър Цанев, т.3, 1982 г.

Изследвания:

- Българската нация през Възраждането.** Т.І-ІІ. С., 1980.
- Гандев, Хр.** Българската народност през XV в. С., 1989.
- Гандев, Хр.** Проблеми на Българското възраждане. С., 1976.
- Генчев, Н.** Българската култура XV-XIX в. С., 1988.
- Генчев, Н.** Българското възраждане. С., 1995.
- Георгиева, Цв.** Еничарите в българските земи. С., 1988.
- Георгиева, Цв.** Пространство и пространства на българите през XV-XVII век. С., 1999.
- Георгиева, Цв., Генчев, Н.** История на България XV-XIX в. Т.ІІ, 1999.
- Грозданова, Ел.** Българската селска община през XV-XVII в. С., 1979.
- История на България.** Т.ІV-VІ. С., 1983, 1985, 1987.
- Матанов, Хр., Михнева, Р.** От Галиполи до Лепанто. С., 1989.
- Мутафчиева, В.** Аграрните институции в Османската империя през XV-XVI в., С., 1962.
- Радушев, Евг.** Аграрните институции в Османската империя през XVII-XVIII в., С., 1995.

Тодорова, О. Православната църква и българите XV-XVIII в. С., 1997.
Цветкова, Б. Паметна битка на народите. С., 1979.
Цветкова, Б. Хайдутството в българските земи през XV-XVII в. С., 1971.

III. БЪЛГАРСКО ВЪЗРАЖДАНЕ

Извори:

Априлско въстание 1976 г. Сборник документи. Т.1-3. С., 1954-1956.
Архив на Г.С. Раковски. Т.1-4. С., 1952-1969.
Бонева, В. Христоматия по история на Българското възраждане. Църковно-национално движение. Шумен, 2002.
Васил Левски. Документално наследство. С., 1973.
Георгиева, Цв., Цанев, Д. Христоматия по история на България. Т. 3. С., 1982.
Освобождение Болгарии от турецкого ига. Документы в 3 томах. М., 1961-1964.
Плетньов, Г., Стоянов, Ив. Планове и програми в националноосвободителното движение през Възраждането. Сборник документи. В.Търново, 1994.
Христов, Хр., Генчев, Н. Българско възраждане. Христоматия по история на България. Ч.2, С., 1969.
Христоматия по История на България. Българско възраждане - втора и трета четвърт на XIX в. /съставители: Д.Цанев, Пл. Митев/.С., 1996.

Изследвания:

Андреев, А. Руските славянски комитети и българското възрожденско общество. С., 2015.
Аретов, Н. Българското възраждане и Европа. С., 1995.
Божинов, Пл. Цариградските българи между реформите и революцията 1875-1878. С., 2012.
Бонева, В. Възраждане: България и българите в преход към Новото време. Шумен, 2005.
Бонева, В. Българското църковнонационално движение 1856-1870. С., 2010.
Генчев, Н. Българското възраждане. С., 1995.
Генчев, Н. Васил Левски. С., 1987.
Генчев, Н. Българската култура XV-XIX в. С., 1988.
Даскалов, Р. Как се мисли Българското възраждане. С., 2002.
История на България /БАН/. Т. 5-6. С., 1985-1987.
История на българите. Т. 2. Късно средновековие и Възраждане. С., 2004.
Косев, К., Дойнов, Ст. От Шипка и Плевен до Сан Стефано и Берлин. С., 2018.
Маркова, З. Българската екзархия 1870-1879. С., 1989.
Маркова, З. Българското църковно-национално движение до Кримската война. С., 1976.
Митев, Пл. Българското възраждане. С., 2010.
Митев, Пл. Създаване и дейност на Българския революционен комитет 1875. С., 1998.
Митев, Пл. Недопрочетени страници из политическото ни Възраждане. С., 2012.
Петков, П. Идеи за държавно устройство и управление на българското общество 1856-1879. В. Търново, 2003.

Плетньов, Г. Чорбаджиите и българската национална революция. В.Търново, 1993.

Радев, Ив. Отец Паисий Хилендарски. Контекст и отгласи от личността и делото му. С., 2012.

Радев, Т. Политически аспекти на Българското възраждане. Пловдив, 2015.

Спасов, Л. Проблеми на новата българска история. Ч. 1. Възраждане. Пловдив, 2001.

Стефанова, М. Книга за българските чорбаджии. С., 1998.

Стоянов, Ив. История на Българското възраждане. В. Търново, 2010.

Стоянов, Ив. Нови щрихи върху идейните възгледи и дейността на Васил Левски. В. Търново, 2012.

Стоянов, Ив. Каравелов и Левски. Истинският прочит. С., 2014.

Стоянов, Ив. ТЦБК. Идеи и проекти. В. Търново, 2010.

Тодев, Ил. Нови очерци по българска история. Възраждане. С., 1995.

Тодев, Ил. Към друго минало или пренебрегвани аспекти на българското национално възраждане. С., 1999.

Шарова, К. Любен Каравелов и българското освободително движение /1860-1869 г./. С., 1970.

IV. НОВА И СЪВРЕМЕННА БЪЛГАРСКА ИСТОРИЯ

Извори:

БКП, Коминтерна и македонския въпрос 1917-1946 г. Т.1-2. С., 1998-1999.

Български конституции и конституционни проекти. С., 1990.

Външна политика на БЗНС - ноември 1919 - юни 1923. С., 1989.

Външната политика на България. Документи и материали. Т.1-3. С., 1978.

Георги Димитров, Дневник 9 март 1933 - 6 февруари 1949, под редакцията на ст.н.с. І степен Димитър Сирков, С., 1997.

Дипломатически документи по участието на България във Втората световна война. Състав.: Цочо Билярски, Иванка Гезенко. С., 2006.

Документи по обявяване независимостта на България. С., 1968.

Из личния архив на Кимон Георгиев. Т. II. Архивите говорят, 41, С., 2008.

Николова, В., Саздов, Д. Програми, програмни документи и устави на буржоазните партии в България 1879-1918. С., 1992.

Официалната и тайната българо-турска дипломация (1903–1925 г.). Документален сборник. Архивите говорят, 56, 2009.

Принос към дипломатическата история на България. Григор Начович и българотурското споразумение от 1904 г. Документален сборник. Състав. Валентин Китанов. ИК „Синева”, 2004.

Стамбовов, Ст. Дневник. С., 1991.

Стефанова, Сл. Международни актове и договори. С., 1958.

Сръбско-българска война 1885. Сборник документи. С., 1985.

Стоилов, К. Дневник, ч. I-II. С., 1996.

Съединението 1885 г. Документи 1878-1886. С., 1985.

Филов, Б. Дневник, под редакцията на акад. Илчо Димитров, София 1990.

Цар Борис III в британската дипломатическа кореспонденция (1919–1941 г.). Т. II. Архивите говорят, 43, С., 1007.

Изследвания:

- Баева, И., Калинова, Е.** Българските преходи 1939-2005. София: Парадигма, 2005.
- Баева, И., Калинова, Е.** Следвоенното десетилетие на българската външна политика (1944-1955), С., 2003;
- Божинов, В.** Българската просвета в Македония и Одринска Тракия /1878-1913 г./С., 1982.
- Божинов, В.** Защитата на националната независимост на България 1944-1947 г. С., 1962.
- Василев, Сл., Христов, К.** България и мирната конференция в Париж 1946 г. С., 1962.
- Генчев, Н.** Външна политика на България 1938-1941 г. С., 1998.
- Генчев, Н.** Изборите за Велико народно събрание през октомври 1946. Ипр., 1964, №2-3.
- Георгиев, Б.** Миражът за „Велика България“. Животът и дейността на д-р В. Радославов (1854–1929). В. Търново, 2016.
- Георгиев, В.** Буржоазни и дребнобуржоазни партии в България 1934-1939. С., 1971.
- Георгиев, В.** Народният сговор 1921-1923 г. С., 1989.
- Георгиев, В.** Развитие на политическата система в България 1918-1944 г. - В: България 1300. Институции и държавна традиция. Т.І. С., 1981.
- Гешева, Й.** Консерваторите, партията, личностите и изграждане на българската държава 1879–1886 г. С., 2013.
- Гоцев, Д.** Идеята за автономия като тактика на българското националноосвободително движение в Македония. С., 1983.
- Григорова, Ж.** Балканската политика на социалистическа България 1944-1970 г. С., 1985.
- Груев, М.** Преорани слогове. Колективизация и социална промяна в Българския северозапад 40-те – 50-те години на XX век. София: Институт за изследване на близкото минало, 2009.
- Грънчаров, Ст.** България на прага на двадесетото столетие. С., 1986.
- Грънчаров, Ст.** Политическите сили и монархическият институт 1886-1894 г. С., 1984.
- Даскалов, Р.** Българското общество 1878-1939. Т. 1-2. С., 2005.
- Димитров, И.** Буржоазната опозиция в България /1939-1944 г./ С., 1968.
- Димитров, И.** Българската демократична общественост, фашизмът и войната /1934 - 1939 г./ С., 1976.
- Димитров, И.** Князът, конституцията и народът. С., 1972.
- Димитров, Ил.** Англия и България /1938-1941 г./С., 1983.
- Договорът за мир с България.** С., 1947.
- Дойнов, Д.** Кресненско-Разложкото въстание. С., 1979.
- Знеполски, Ив.** /ред./ История на народна република България. Режимът и обществото. София. Сиела, 2009.
- Иванов, М.** Реформаторство без реформи. Политическата икономия на българския комунизъм 1963-1989. С., 2008.
- Илчев, Ив.** България и Антантата през Първата световна война. С., 1990.
- История на България.** Т.ІІІ. С., изд. Анубис, 1999.
- История на България /БАН/.** Т.VІІ-ІХ. С., 1991, 1999, 2012.

История на Отечественната война. Т.1-4. С., 1981-1984.

Исусов, М. Политическите партии в България 1944-1948 г. С., 1978.

Калинова, Е. Българската култура и политическият императив 1944-1989. София, 2011.

Калчев, К. Българо-турски военнополитически отношения (1915–1918 г.). В. Търново, 2011.

Колев, В. Третата българска държава. Хронология. 1877-1944. С., 2002.

Колев, В. Общините в България /60-те - 80-те години на XIX век/. С., 2006.

Косев, Д. Външната политика на България при управлението на А.Ляпчев 1926-1931. С., 1995.

Кузманова, А. От Ньой до Крайова. Въпросът за Южна Добруджа и международните отношения /1919-1940 г./. С., 1989.

Лалков, М. От надежда към разочарование. Идеята за федерация в Балканския югоизток /1944-1948 г./. С., 1993.

Марков, Г. България в Балканския съюз срещу Османската империя /1912-1913 г./. С., 1989.

Марков, Г. Българското крушение 1913 г. С., 1991.

Марков, Г. Парола "Сабя". Заговорите и превратите на Военния съюз 1919-1936 г. С., 1992.

Марчева, И. Предизвикателствата на модернизацията в България /1944-1958/. – В: Страници от българската история. Събития, размисли, личности. Ч. 2. София, 1993.

Мешкова, П., Шарланов, Д. Българската гилотина. Тайните механизми на народния съд. С., 1999.

Минчев, Д. Македонският въпрос и българо-югославските отношения /9.IX.1944-1948 г./. С., 1994.

Минчев, М. България отново на кръстопът. С., 1998.

Николова, В. Народната партия и буржоазната демокрация. Кабинетът на К.Стоилов 1894-1899. С., 1986.

Обявяване Независимостта на България през 1908 г. Сборник от статии и документи. С., 1989.

Огнянов, Л. Дипломатията на съвременна България. Шумен, 2006.

Огнянов, Л. Държавнополитическата система в България /1944-1948 г./. С., 1993.

Палангурски, М. По българските парламентарни избори 1894–1913 г. В. Търново, 2011.

Пандев, К. Националноосвободителното движение в Македония и Одринско /1878-1903 г./. С., 1979.

Пантев, А. Англия срещу Русия на Балканите 1879-1844 г. С., 1972.

Пантев, А., Стателова, Ел. Съединението на Княжество България и Източна Румелия 1885 г. С., 1985.

Петрова, Д. Самостоятелно управление на БЗНС 1920-1923 г. С., 1988.

Пинтев, Ст. Международни отношения и външна политика на България след Втората световна война. С., 1982.

Попов, Ж. Народнолибералната /стамболовистка/ партия в България 1903-1920 г. С., 1986.

Попов, Р. България на кръстопът. Регентството 1886-1887. С., 1991.

Попов, Р. Балканската политика на България 1894-1898. С., 1984.

Радев, Т. Екзархията и българският революционен национализъм в Македония и Одринска Тракия 1893-1903. Пловдив, 2010.

Радев, Т. Въстанията в тактиката на българския иредентизъм 1894-1904. С., 2015.

Радев, Я. Държавни представителни органи в България 1944-1947 г. С., 1965.

Саздов, Д. Демократическата партия в България. С., 1987.

Саздов, Д. Многопартийната политическа система и монархическият институт в България 1889-1918. С., 1993.

Сирков, Д. Външната политика на България 1938-1941 г. С., 1979.

Славкова, Е. От конференция към мирно сътрудничество /българо-турски отношения от средата на 50-те до средата на 70-те години на XX век./. В: Втори международен конгрес по балканистика. С., 1988.

Спасов, Л. Българо-съветски дипломатически отношения 1934-1944. С., 1987.

Спасов, Л. Врангеловата армия в България 1919/1923. С., 1999.

Спасов, Л. България, Великите сили и балканските държави 1933-1934. С., 1993.

Спасов, Л. Българската дипломация 1919-1944. С., 2015.

Стателова, Ел. Източна Румелия 1879-1885 г. Икономика, политика, култура. С., 1983.

Стателова, Ел., Попов, Р., Танкова, В. История на българската дипломация 1879-1913. С., 1995

Стоянов, Ив. Либералната партия 1879-1886. С., 1989.

Тодоров, Г. Временно отменяне и възстановяване на конституцията в Княжество България 1881-1883. С., 1991.

Тодоров, Г. Временното руско управление в България 1877-1878 г. С., 1958.

Тодорова, Р. Договорите на България за приятелство, сътрудничество и взаимопомощ 1947-1947 г. ИПр., 1976, № 2.

Тодорова, Р. Възстановяване на дипломатическите отношения между България и Гърция след Втората световна война. ИПр., 1990, № 9.

Тодорова, Р. Българо-турските отношения след Втората световна война /40-те - 60-те години/, ИПр., 1994-1995, № 5.

Тодорова, Цв. Дипломатическа история на външните заеми. С., 1971.

Тошкова, В. България и Третият райх /1941-1944 г./. С., 1975.

Трифонов, Ст. Българското националноосвободително движение в Тракия 1919-1934 г. С., 1988.

Щерев, П. Гърция и българо-гръцките отношения след Втората световна война, В: Втори международен конгрес по балканистика. С., 1988.

Янчев, В. Армия, обществен ред и вътрешна сигурност. Българският опит 1878-1912. С., 2006.

Янчев, В. Армия, обществен ред и вътрешна сигурност между войните и след тях. 1913-1915 и 1918-1923. С., 2014.

ВТОРА ЧАСТ – ОБЩА ИСТОРИЯ

1. ГРЪЦКИТЕ ПОЛИСИ И РАЗВИТИЕТО НА ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО В СТАРИЯ СВЯТ

Формиране на гръцките полиси. Икономическа, социална, административна и политическа организация. Борби между демоса и родовата аристокрация през архаичната епоха. Демократически и олигархически полиси. Разцвет на атинската демокрация през класическата епоха. Влияние на полисната организация върху древния свят. Формиране на римското гражданско общество. Борби между патриции и плебеи за гражданско равнопоставяне. Класи и съсловия в древен Рим и провинциите.

2. СЪЩНОСТ И РАЗВИТИЕ НА РОБОВЛАДЕНИЕТО В СТАРИЯ СВЯТ

Същност и характерни особености на робовладението в Древния Изток – пътища за формиране на робството, икономически и социални измерения. От неекласическо към класическо робовладение в гръцкия свят. Същност на класическото робовладение – пътища за формиране на робството, икономически и социални измерения. Развитие на робовладението в древен Рим. Робските въстания в Сицилия и Италия. Робовладението в Римската империя.

3. ДЪРЖАВАТА НА ФРАНКИТЕ (V – IX ВЕК)

Меровингското кралство. От майордоми към крале – първите Каролинги. Карл Велики – трансформиране на кралството в империя. Каролингски „ренесанс“.

4. РИМСКАТА ЦЪРКВА (V – XV ВЕК)

Западната църква (V – средата на XI в.) – концепцията за папския примат, изграждане на папската държава, „Тъмния век“, „Великата схизма“ (1054 г.). Католическата църква (средата на XI – XV в.) – възходът на папската супремация, „Авиньонският плен“ и „Голямата схизма“ (1378 – 1417), съборът в Констанц; западното монашество.

5. ВИЗАНТИЯ МЕЖДУ МОГЪЩЕСТВОТО И ОЦЕЛЯВАНЕТО (VI – VIII ВЕК).

Епохата на Юстиниан Велики (527 – 565). Династията на Ираклидите и спасението на империята (610 – 695). Управлението на Сирийската династия (717 – 802).

6. КРЪСТОНОСНИТЕ ПОХОДИ (XI – XIII ВЕК)

Предпоставки и причини за кръстоносните походи. Същност и идеология на кръстоносното движение. Последици и значение на кръстоносните походи за развитието на западноевропейското общество. Първи кръстоносен поход – причини, водачи, ход, резултати. Създаване на кръстоносни държави в Близкия изток. Духовно-рицарски ордени. Втори и трети кръстоносен поход – причини, водачи, ход, резултати. Четвъртият кръстоносен поход и завладяването на Константинопол.

7. ВИЗАНТИЯ ОТ ВЪЗХОДА ДО КРАХА (867 – 1204)

Възход на империята при Македонската династия (867 – 1025). Империята между бюрокрацията и военните (1025 – 1081). Столетието на Комнините (1081 – 1185). Към гибел – династията на Ангелите (1185 – 1204).

8. ПОЯВА И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ХРИСТИЯНСТВОТО. ХРИСТИЯНСКАТА ЦЪРКВА ДО ВЕЛИКАТА СХИЗМА

Живот, дело и учение на Иисус Христос. Основаване на християнската църква и формиране на първите християнски общини.

Превръщане на християнството в официална религия. Възникване на ересите. Вселенските събори. Монашеството и църквата. Различията между Западната и Източната църква. Православно вероучение и догматика, църковно устройство и догматика .Причини за Великата схизма и последици от нея.

9. ХРИСТИЯНСТВОТО ОТ ВЕЛИКАТА СХИЗМА ДО НАЧАЛОТО НА XXI ВЕК

Кръстоносните походи-предпоставки, същност и ролята им за християнския свят. Средновековното Папство-реформиране и разцвет. Борбата на папите с императорите. Светата Инквизиция и монашеските ордени. Реформация и протестантство-същност и характеристика. Контрареформация и период на религиозни войни в Европа. Католическата църква и протестантството от Просвещението и революционните промени до днес. Икуменическо движение.

10. ПОЯВА И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИСЛЯМА. ИСЛЯМЪТ – ОСНОВИ НА ВЯРАТА И ОБРАЗ НА ЖИВОТ

Пророк Мохамед .Свещеното Писание и Свещеното Предание в исляма-принципи на вярата и религиозната практика. Формиране на основните направления в исляма. Арабският халифат и неговите завоевания. Ислямът през Средновековието и Новото време. Османската империя .Реформация и модернизъм в ислямския свят между двете световни войни. Ислямът от края на Втората световна война до началото на XXI в.

11. ПОЛИТИЧЕСКА И ИКОНОМИЧЕСКА ТРАНСФОРМАЦИЯ В ЕВРОПА ПРЕЗ XVI И XVII ВЕК

Велики географски открития, Търговска революция и социално-икономически промени в Европа (XVI-XVII в.). Религиозната промяна на обществото (Реформацията и Контрареформация). Испанският Хабсбургски абсолютизъм и съпротивата срещу него (бунтът на Нидерландите). Английският революционен период през XVII век. Френският „класически” абсолютизъм.

12. XVIII ВЕК – ВЕКЪТ НА ПРОСВЕЩЕНИЕТО И ГОЛЕМИТЕ РЕВОЛЮЦИИ

Идеите на Просвещението (Волтер, Монтескьо, Дидро, Русо, Смит) и тяхната политическата трансформация от просветния абсолютизъм (Прусия на Фридрих II и Хабсбургските владения при Мария Терезия и Йосиф II). Американската война за независимост и конституционна конструкция на Съединени американски щати. Кризата на „Стария режим“ и налагането на новите политически принципи чрез Френската революция (етапи, противоборства и резултати). „Сътресенията“ в Европа през епоха на Наполеон Бонапарт (конфликти и реформи).

13.ДЪРЖАВНОСТ И ДИПЛОМАЦИЯ В ЕВРОПА И СВЕТА В КРАЯ НА XIX И НАЧАЛОТО НА XX ВЕК

Тържеството на национализма в Европа през 60-те и 70-те година на XIX век (Германското и Италианското обединение, дуализмът в Австро-Унгария, Третата френска република). Дипломатия и конфликти в края на XIX и началото на XX век (Realpolitik и Бисмарковата съюзна система, „Новият курс“ и преминаване към пряко противопоставяне, подготовката на „Голямата война“ чрез формирането на двата блока, регионални конфликти и геополитически стратегии). Първата световна война (причини, театри и фронтове, последици).

14.СОЦИАЛНИ ДВИЖЕНИЯ И РЕВОЛЮЦИИ ПРЕЗ XX ВЕК

Причини за появата на движения за социална и национална еманципация. Големите революции в Китай, Мексико и Русия.

15.ДЕМОКРАЦИЯ И ТОТАЛИТАРНИ РЕЖИМИ ПРЕЗ ХХ ВЕК

Последици на революционните преобразования и разрушаване на стария порядък. Установяване на диктатури и запазване на демократичните традиции в държавите с буржоазно-либерални политически системи.

16.МЕЖДУНАРОДНИТЕ ОТНОШЕНИЯ ПРЕЗ ХХ ВЕК – ОТ „КОЛЕКТИВНАТА СИГУРНОСТ“ КЪМ ДВУПОЛЮСНИЯ МОДЕЛ НА СТУДЕНАТА ВОЙНА

Кризата в системата на "колективната сигурност" като причина за избухването на Втората световна война и ново изостряне на отношенията между идеологическите съперници в следвоенния период.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

Александров, Е. История на международните отношения. С., 2000.

Ангелов, Д. Византия – политическа история, С., 1994/2013.

Андреев,Й., А. Андреев. Великите князе, царе и императори на Русия. В.Т., 2001

Армстронг,К. Историята на Бог. С., 2013.

Аstrandжиева, Т. Документи и материали по история на Русия XIX, част 1. В.Т., 2016.

Аstrandжиева, Т. Документи и материали по история на Русия, Съветска Русия, СССР, част 2 (първа половина на ХХ век). В.Т., 2020.

Бакалов, Г., Т. Коев. История на религиите. С., 2001.

Беров, Л. Стопанска история. Икономическо развитие на света от древността до наши дни. С., 2008.

Блос, В. Великата френска революция. В.Т., 2008.

Божков, Б. Християнската цивилизация и католицизмът, С., 2005.

Браунинг, Р. Юстиниан и Теодора, С., 2008.

Бродел, Ф. Граматика на цивилизациите. С., 2014.

Бродел, Ф. Материална цивилизация, икономика и капитализъм, XV-XVIII век. т. I-III. С., 2017-2019.

Бродел, Ф. Средиземно море и Средиземноморският свят по времето на Филип II. т. I-II. С., 2017-2019.

Гаврилов, Б. Война и мир. Кризи, конфликти и дипломация в Европа (1559-1918). С., 2016.

Гаврилов, Б. Европа на кръстопът. Конфликти и дипломация в епохата на религиозните и меркантилистките войни 1579-1678. С., 2013.

Гаврилов, Б. Векът на абсолютизма (1648 – 1788). С., 1999.

Гаврилов, Б. История на новото време. Курс лекции. С., 2011.

Гаврилов, Б. Кризи, конфликти и дипломация в Европа (1559-1918). С., 2016.

Гагова, К. Кръстоносните походи. С., 1998.

Генов, Р. Американската революция. Войната за независимост и създаването на федералната република. С., 2012.

Главчева, М. Документи по история на балканските народи XV – XIX век. Пловдив – Смолян, 2004.

- Глушков, Х.** Великата френска революция. С., 1989.
- Глушков, Х.** Франция при Наполеон. Революцията, Консулството, Империята. В.Т., 2012.
- Грусе, Р.** История на Кръстоносните походи и Йерусалимското кралство. Том I, част I. С., 2008.
- Гюзелев, В.** Папството и българите през Средновековието. Пловдив, 2009.
- Данов, Х.** Христоматия по история на Стария свят. С., (всички издания).
- Джонсън, П.** Съвременността – светът от 20-те до 90-те години, С. 1993.
- Драганов, Др.** Записки по съвременна история на Европа и САЩ, С., 2011.
- Дюше, Ж.** История на Запада. С., 2003.
- Евстатиев, С.** Религия и политика в арабския свят. Ислямът в обществото. С., 2011.
- Ислямът.** Кратък справочник (съставител и научен редактор Симеон Евстатиев). С., 2007.
- История на България.** т. 1. БАН. С., 1979.
- История на Великобритания.** Ред. Кенет Морган. С., 2005.
- История на древна Гърция.** С, 1974.
- История на древния Изток.** С, 1974, 1989.
- История на древния Рим.** С, 1974.
- История на християнството,** под ред. на Ален Корбен. С., 2008.
- Карахасан -Чънар, И.** Светът на исляма. Пълна хроника на мюсюлманската цивилизация. Т. I-IV. С., 2006-2008.
- Кардини, Ф.** Европа и ислямът. С., 2015.
- Кацаров, С.** Австро-Унгарският дуалистичен модел. С., 2013.
- Кисинджър, Х.** Дипломацията, С., 1997.
- Костов, И.** Световни религии. С., 2001.
- Лишев, С.** Средновековният български град. Социално-икономически облик. С., 1970.
- Люис, Б.** Чърчил. Ислямът. Религията и хората. С., 2015.
- Мадлен, Л.** Революцията. С., 2004.
- Майер, М.** Цивилизации и религии. С., 2014.
- Манчев, К.** История на балканските народи. 1-4 том. С., 2006-2007.
- Милза, П.** История на Италия. От зараждането до наши дни. С., 2007.
- Мирчева, Хр.** Близкият Изток, С. 1999.
- Мирчева, Хр.** История на света през XX век. Благоевград, 1997.
- Мирчева, Хр., Баева, И.** Христоматия по най-нова обща история. С., 1988.
- Митев, Й.** Най-нова обща история, В.Т, 1995.
- Михайлов, Г.** Траките. София: Изд. Нов български университет, 2015.
- Мишев, Р., Минков, Ст.** Документи по история на Новото време. Шумен, 1998.
- Моряков, В. И.** История на Русия. IX – XVIII век. С., 2007.
- Николов, В., Попов, Д., Делев, П.** Българска национална история. т. 1.: Българските земи през древността. Изд. Абагар, 2011.

- Николов, Й.** История на средновековния свят, т. I-III. С., 1994; 1999; 2000; 2002; 2005.
- Оксфордски речник на исляма** (под ред. на Джон Л. Еспозито). С., 2007.
- Ольденбург, С.** Царствование императора Николая II. М., 2003.
- Орлов, А. С. и др.** История на Русия от най-древни времена до наши дни. С., 2006.
- Острогорски, Г.** История на византийската държава. С., 1997/2012.
- Пантев, А.** Революции и реформи в Западна Европа и Северна Америка XVII-XVIII в. С., 1993.
- Пантев, А., Глушков, Хр., Мишев, Р.** История на модерния свят. В.Т., 2010
- Петков, П.** Деветнадесетия век на Европа. От френската революция до Първата световна война. С. 2008.
- Петков, П.** Поглед към Новото време. Европа през 16-18 век. С., 2008.
- Поливянний, Д.** Средновековният български град през XIII – XIV в. Очерци. С., 1989.
- Попов, Вл.** История на Стария свят. Имена и термини Том 1. Изд. Абагар, 2012.
- Попов, Вл.** История на Стария свят. Имена и термини. Том 2. Изд. Абагар, 2014.
- Попов, Вл.** История на Стария свят. Имена и термини. Том 3. Изд. Абагар, 2016.
- Попов, Вл.** История на стария свят. ВТ, 2008; 2020.
- Попов, Вл.** Характерни особености на робството в древния Изток. – Исторически преглед, 1972, кн.1, с. 76-89.
- Попов, Д.** Древна Гърция. С., 2000; 2009.
- Попов, Д.** Древна Гърция. История и култура. Изд. Изток – Запад, 2015.
- Попов, Д.** Древен Рим. С., 2002; 2009.
- Попов, Д.** Древен Рим. История и култура. Изд. Изток – Запад, 2020.
- Попов, Д.** Спартак Тракиецът. Изд. Изток – Запад, 2015.
- Попов, Д.** Траки. Исторически и културен обзор. Изд. Изток – Запад, 2011.
- Попов, Д.** Тракология. С., 1999.
- Поснов, М.** История на християнската църква, т. I – III, София 1993.
- Райт, Р.** Еволюцията на Бог. С., 2013.
- Религиозните традиции на света**, под ред. на Х. Байрън Еърхарт. С., 2006.
- Рижов, К.** Кой кой е в световната религия. В. Търново, 2010.
- Ришар, Ж.** Кръстоносните походи. С., 2005.
- Тачева, М.** (съставител). История на религиите (университетски курс лекции), С., 1999.
- Тодоров, Ив.** Енциклопедичен справочник по Стара история. Фабер, 2012.
- Тушар, П., Бермон-Буске, Кр., Кабанел, П., Льофевр, М.** Век на крайности. История на съвременността от 1870 до наши дни. С., 2005.
- Тъпкова-Заимова, В., Пл. Павлов, Д. Димитров.** Византия и византийският свят. С., 2011.
- Уорнс, Дейвид.** Хроника на руските царе. С., 2011.
- Успенский, Ф.** История на кръстоносните походи. С., 2005.
- Фавие, Ж.** Карл Велики. С., 2002.
- Фюре, Фр., Рише, Д.** Френската революция. С., 2005.

Харбова, М. Укрепеният български средновековен град (XIII – XIV в.). С., 1979.

Християнството през вековете. С., 1998.

Христоматия по история на Новото време. XVII-XVIII век. т. I. Съставител: С. Кацаров, С., 2013.

Христоматия по история на средните векове, част 1, съставители: М. Йонов и Й. Николов, София 1975.

Хронологична енциклопедия на света, т. III, В. Търново 1995, т. IV, В. Търново 1996.

Холанд, Т. В сянката на меча. С., 2015.

The New Cambridge Medieval History, v. I - VI, Cambridge University Press, 2008.

ТРЕТА ЧАСТ – КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

1. ФОЛКЛОРНА ОБРЕДНА СИСТЕМА – СПЕЦИФИКА, ФУНКЦИИ, ТИПОЛОГИЯ. Празникът и обредът като културни и социални явления.

2. РЕЛИГИОЗНИТЕ ОБЩНОСТИ – ФОРМИ И СЪЩНОСТ. Религия, етничност и идентичност. Десекуларизацията на света – глобални и локални аспекти.

3. ИСТОРИЧЕСКОТО МИНАЛО НА БЪЛГАРИЯ КАТО РЕСУРС ЗА КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО. Етногенезисът на българския народ, ключови исторически периоди, исторически фигури и събития, формиращи национална идентичност.

4. ТОЛЕРАНТНОСТ И ДИСКРИМИНАЦИЯ – КОЛЕКТИВНИ ОБРАЗИ И СОЦИАЛНИ ПОСЛЕДИЦИ.

5. ПОДХОДИ В ОСМИСЛЯНЕТО НА СТЕРЕОТИПИТЕ И ПРЕДРАЗСЪДЪЦИТЕ – КОНТЕКСТУАЛЕН, ИНДИВИДУАЛНО-ТИПОЛОГИЧЕН, КОГНИТИВЕН.

6. КУЛТУРА И КОМУНИКАЦИЯ. Разбиране на културното различие.

7. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМУНИКАЦИЯ – КОМУНИКАТИВНИ БАРИЕРИ И ПОДХОДИ КЪМ ПРЕОДОЛЯВАНЕТО ИМ.

8. ВИДОВЕ НАСЛЕДСТВО, СПЕЦИФИКИ И ПОЛИТИКИ ЗА НЕГОВОТО КОНСТРУИРАНЕ. Културата като локален ресурс и нейните употреби.

9. НЕМАТЕРИАЛНО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО – ПАМЕТ, КУЛТУРА, ИДЕНТИЧНОСТ.

10. НЕМАТЕРИАЛНО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО – МЕЖДУНАРОДНИ И НАЦИОНАЛНИ ПОЛИТИКИ. Локални и национални действия за опазване на нематериалното културно наследство.

11.ВИДОВЕ КУЛТУРНИ ПЕЙЗАЖИ. Градски, селски, индустриални и др. културни пейзажи. Културният пейзаж като наследство. Културни пейзажи и културна технология.

12.ВИЗУАЛИЗАЦИЯ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО (общности и наследства, културна география, технология, артефакти).

13.КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО И ДИГИТАЛИЗАЦИЯ. Цели, средства и целеви групи. Типове и форми на дигитализиране. Мотиви за дигитализация, изисквания и ограничения. Европейският съюз и дигитализацията на културното наследство.

14.ПРОЕКТИ – ОСНОВНИ ПОНЯТИЯ. Проектно-ориентираното общество. Разработване на проекти в областта на културното наследство.

15.ГРАДСКИ ИНСТИТУЦИИ И ГРАДСКИ НАСЛЕДСТВА. Град и наследства на общностите.

16.ВИДОВЕ КУЛТУРНИ ОРГАНИЗАЦИИ. Обхват и съдържание на понятията „институция“, „култура“, „културна институция“, „културна политика“, „културен продукт“ и „културна инфраструктура.“

17.СПЕЦИФИКА НА МУЗЕИТЕ КАТО КУЛТУРНА ИНСТИТУЦИЯ. Роля и функция на музеите в съвремението. Децентрализация на музейните форми.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

- Арънсън, Елиът,** 1986. Човекът – социално животно. София: Наука и изкуство, 1986.
- Билиг, М.,** 1998. „Расизъм, предразсъдъци и дискриминация” В: Социална психология Т. 2, (ред. Московичи). София: Женифер-Хикс, 1998.
- Божилев, И.** 1994. Българската народност през средновековието. Етническият проблем и националният въпрос на българите. Пловдив.
- Божилев, И.** 1994. Културата на средновековна България. София.
- Бокова, Ирена** (2006). Културата като ресурс. В: Елчинова, М. (съст.). Антропологични изследвания. Т. 6. София: НБУ, 2005, 171-188.
- Бокова, Ирена.** (2006б). Местни културни ресурси и политики за конструиране на наследства (отношения между „национално” и „местно” в български прочит). В: България-Италия. Дебати, локални култури, традиции. София: АИ „Проф. М. Дринов” 2006, 49-60.
- Бочков, П.** 2002. Увод във фолклорната култура. Лекции по фолклор. Пловдив: ПУ „Паисий Хилендарски“.
- Българска народна поезия и проза в седем тома.** 1980-1983. София: Български писател.
- Български фолклор.** Нематериално културно наследство 1 (2013).
- Вебер, М.** 1992. Социология на религията. Социология на господството. София.
- Вуков, Николай.** 2007. Памет, „паметни места”, „места на памет“. – Български фолклор 3: 41-62.

- Ганчева-Райчева, В.** 2013. „Нематериалното културно наследство на България: политики, практики, носители“. Български фолклор 1: 15-28.
- Ганчева-Райчева, Валентина.** „Нематериалното културно наследство на България: политики, практики, носители“. Български фолклор 1 (2013): 15-28.
- Георгиев, Пламен.** „Институции и организации“. В Социология. Основни понятия и съвременни перспективи, 83-92.
- Георгиева, А.** 1990. Етиологични легенди в българския фолклор, София: УИ „Св. Климент Охридски“.
- Голдстейн, Дж.,** 2001. „Междугрупови отношения: предразсъдъци, конфликт и сътрудничество“, В: Христоматия по Социална психология, София: Дилок, 2001, с. 448-462.
- Даскалов, Румен.** „Какво се случва с българската култура?“ Култура, http://www.kultura.bg/media/my_html/2063/x_rumen.htm, 2009.
- Елиаде, М.** 1994. Митът за вечното завръщане. София.
- Елиаде, М.** 1995. Трактат по история на религиите. София.
- Етносоциологически студии.** София: Аскони-Издат, 2007.
- Живков, Т. И. (съст.)** 1981. Обреди и обреден фолклор. София: БАН.
- Живков, Т. Ив.** 1981. За спецификата и развитието на българските народни предания – В: Фолклор и съвременност, София: Наука и изкуство.
- Златкова, М.** 2014. „Културното наследство като проект: Наследници и местно развитие“. В Дни на наследството, 2013. Съст. Пейчева, Лозанка и колектив. София, БАН, 159-169.
- Златкова, М.** 2016. Градски наследства и граници. Одрин и Царево. Пловдив: Изд. „Контекст“.
- Златкова, М.** „Културното наследство като проект: Наследници и местно развитие“. В Дни на наследството 2013, 159-169. Съст. Пейчева, Лозанка и колектив. София, БАН, 2014.
- Иванова, Миглена.** „Нематериално наследство и общоевропейски културни политики“. Български фолклор 1 (2013): 7-14. Кръстанова, Красимира. „Културна технология и културен пейзаж“, Български фолклор 3 (2004).
- Иванова, Р.** 1984. Българската фолклорна сватба. София: БАН
- Импресарско-издателска къща „РОД“**, 2016. Български фолклор, 2018, бр. 1.
- Йорданова, Л.** 2010. От раждането до годежа. София: Рива.
- Краев, Г.** 2003. Маска и було. Българските маскарadni игри. София: Изток-Запад
- Кръстанова** 2004: Кръстанов, Кр. Културна технология и културен пейзаж. – В: Български фолклор, 2004, кн. 3.
- Кръстанова, Кр.** (2007). „Конструиране на наследство и предизвикателствата на идеята за културните коридори.“ – В: Културните коридори в европейския югоизток. Предизвикателствата пред повишаване на капацитета. София.
- Кръстанова, Кр.** 2004. Културни политики и конструиране образите на града. – В: Български фолклор, кн.1-2, 38-55.
- Кръстанова, Кр.,** В. Ганева-Райчева, И. Бокова, М. Златкова, Н. Рашкова, Вл. Пенчев, В. Мицева, Л. Илиева. 2003. Общности и култура. Пловдив: ПУ. Кръстанова, Красимира. „Конструиране на наследство и предизвикателствата на идеята за

културните коридори“. В Културните коридори в европейския югоизток. Предизвикателствата пред повишаване на капацитета. София, 2007.

Ландри, Чарлз. Културната политика в България: Доклад на Европейски експертен екип. София: Национален център за книгата, 1997.

Лозанова, В. Динамика на съвременния музей. Велико Търново, 1999.

Макдоналд, Шарон. Създаване на различия и създаване на граждани в етнографските музеи. Българска етнология, 2014, бр. 4.

Маноилова, Иглика, Интернет-музеят и виртуалната етнографска експозиция. Българска етнология, 2001, бр. 4.

Марков, Ивайло. Културно наследство и политики за местно развитие (Успехи и неуспехи в Община Трън). Българска етнология 2010, бр. 3-4, 144-149.

Миладинов, П. Проблеми на съвременната музеология. София, 2002.

Мирослав Велков. „Културните пейзажи – вид интегрално наследство“. Liternet.bg (2009), http://liternet.bg/publish25/m_velkov/kulturnite.htm.

Начева, Наталия. Връзки с обществеността на културните институции. Състояние и перспективи. София: УИ“ Св. Климент Охридски“, 2010.

Начева, Наталия. Връзки с обществеността на културните институции. Състояние и перспективи. София: УИ“ Св. Климент Охридски“, 2010.

Нематериалното културно наследство на България. Летера. 2010.

Ненов, Николай. Общуване с наследството. В търсене на музейни траектории. София:

Ников, Н. 2010. Празниците на българите. София: Български бестселър.

Павелино, Марино. „Културното наследство между материална даденост и знания: предизвикателствата на опазването и социализацията“. Български фолклор 2 (2018): 151- 164.

Парушева, Добринка. „Културното наследство и културните политики в България. Между локалното и глобалното“. В Дни на наследството 2013, 65-73. Съст. Пейчева, Лозанка и колектив. София, БАН, 2014.

Проп, Вл. 1995. Исторически корени на вълшебната приказка. София: Прозорец.

Рот, Юлиана, Клаус Рот. Студии по интеркултурна комуникация. София: Акад. изд. „Проф. М. Дринов“, 2007.

Сантова, М. 2011. „Нематериално културно наследство: изграждане на национални регистри и културни политики“. Българската перспектива 1.

Сантова, Мила. „Нематериално културно наследство: трансмисията като редукция на забравата. Още нещо за идентификацията“. Проблеми на изкуството 2 (2013): 44-48.

Сантова, Мила. „Нематериално културно наследство: изграждане на национални регистри и културни политики“. Българската перспектива 1 (2011).

Станоева, И. 2013. „Опазване на нематериалното културно наследство: проблеми и интерпретации“. Български фолклор 1: 45-56.

Стоилова, Е 2014. „Валоризация на нематериалното културно наследство“. В Дни на наследството 2013, 170-182. Съст. Пейчева, Лозанка и колектив. София, БАН.

Сугарев 1971: Д. Сугарев. Проблеми на пейзажа, пространството и отдиha (Средата, в която живеем). Земиздат, София.

Тодоров, Н. 1972. Балканският град XV-XIX в. София: БАН.

Хофстеде, Хеерт. Култури и организации. Софтуер на ума. София: Класика и Стил, 2001.

Boswell, Rosabelle. Challenges to Identifying and Managing Intangible Cultural Heritage in Mauritius, Zanzibar and Seychelles. African Books Collective, 2008.

Cameron, Fiona and Sarah Kenderline (eds.) 2007. *Theorizing Digital Cultural Heritage. A Critical Discourse.* MIT Press
A Europe Fit for the Digital Age 2020 https://ec.europa.eu/info/priorities/europe-fit-digital-age_en

Cauquelin 1990: A. Cauquelin. Paysage, rhétorique et patrimoine. – In : H. P. Jeudy. (sous la dir.) Patrimoine en folie. Ed. MSH Paris.

Golinelli, Gaetano M. Cultural Heritage and Value Creation: Towards New Pathways.
https://ec.europa.eu/info/priorities/europe-fit-digital-age_bg

Sauer, C. 1925. “The Content of Landscape” in *The Morphology of Landscape*. (p. 25-30). Berkeley: University of California. Hunt, S. (2014) Ontologies of indigeneity: the politics of embodying a concept. *Cultural Geographies*, 21(1), 27-32.

UNESCO: Charter on the Preservation of Digital Heritage http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=17721&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

Europeana <http://www.europeana.eu/portal/>

Програмата е обсъдена и приета с Решение на Катедрен съвет на катедра „История и археология“ с Протокол №161 от 10.01.2023 г., с Решение на Катедрен съвет на катедра „Етнология“ с Протокол №189 от 20.01.2023 г и с Решение на ФС на ФИФ с Протокол №171 от 23.01.2023 г.

Държавният изпитът е писмен и с продължителност 5 часа.

Конкретните формулировки на изпитните въпроси се определят от изпитната комисия в деня на изпита.

Разработват се общо два въпроса: един въпрос от първа или втора част (по избор между История на България или Обща история) и един въпрос от трета част (Културно наследство).

Всеки въпрос се оценява поотделно. Общата оценка от държавния изпит е средноаритметична оценка от показаните резултати по двата въпроса, като се закръгля към цяло число.

При оценка Слаб 2 по една от изпитните части държавният изпит се счита за невзет и студентът следва да се яви на поправителна сесия само на невзетата част.